Natalia URBAŃSKA
Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie
ORCID 0009-0004-2329-3077

https://doi.org/10.29316/9788368103236_16

KRYZYS MIGRACYJNY NA GRANICY Z BIAŁORUSIĄ WYZWANIEM DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

THE MIGRATION CRISIS ON THE BORDER WITH BELARUS IS A CHALLENGE FOR POLISH'S SECURITY

Streszczenie

Kryzys migracyjny na Białorusi i ogromny napływ nielegalnych imigrantów na granicy polsko-białoruskiej jest szczególnie istotnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Polski i Polaków. Kryzys migracyjny na granicy z Białorusią, trwający od 2021 roku stanowi istotne wyzwanie i zagrożenie dla Polski i Unii Europejskiej. Wzrost nielegalnych prób przekroczenia granicy przez migrantów z krajów Bliskiego Wschodu, często organizowany przez władze białoruskie, wywołał napięcie między państwami. Polska władza próbuje stawić czoła trudnościami zarządzania napływem migrantów, jednocześnie próbując utrzymać bezpieczeństwo graniczne. Celem niniejszego rozdziału jest analiza skomplikowanej sytuacji migracyjnej, która narodziła się na granicy polsko-białoruskiej. Celem badanych jest zrozumienie wpływu kryzysu

Abstract

The migration crisis in Belarus and the huge inflow of illegal immigrants on the Polish-Belarusian border is a particularly important challenge for the security of Poland and Poles. The migration crisis on the border with Belarus, which has been ongoing since 2021, constitutes a significant challenge and threat to Poland and the European Union. The increase in illegal attempts by migrants from Middle Eastern countries to cross the border, often organized by the Belarusian authorities, has caused tension between the countries. The Polish authorities are trying to cope with the difficulties of managing the influx of migrants while also trying to maintain border security. The aim of this chapter is to analyze the complicated migration situation that arose on the Polish-Belarusian border. The aim of the respondents is

migracyjnego na bezpieczeństwo Polski, biorąc pod uwagę zarówno czynniki społeczne, jak i polityczne. W rozdziale poddano próbę identyfikacji mechanizmów generujących kryzys oraz analizę potencjalnych zagrożeń dla integralności i stabilności państwa. Pytanie problemowe koncentruje się na zrozumieniu korzeni i dynamiki kryzysu migracyjnego. Rozdział opiera się na analizie danych z przeprowadzonych badań wśród obywateli terenów przygranicznych. Wnioski wychodzące z analizy tychże badań mają na celu nie tylko przedstawienie obecnej sytuacji, ale także wskazanie możliwych scenariuszy i zmian systemowych w aspekcie kryzysu migracyjnego. Rozdział wskazuje na pilną potrzebę zarządzania kryzysem migracyjnym uwzględniając aspekty humanitarne, polityczne i społeczne. Skuteczne rozwiązania w powyższym zakresie wymagają współpracy międzynarodowej oraz opracowania odpowiedniej strategii działania na poziomie krajowym i regionalnym.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo wewnętrzne, Białoruś, kryzys migracyjny, wyzwania, zagrożenia

to understand the impact of the migration crisis on Poland's security, taking into account both social and political factors. The chapter attempts to identify the mechanisms generating the crisis and to analyze potential threats to the integrity and stability of the state. The problem question focuses on understanding the roots and dynamics of the migration crisis. The chapter is based on the analysis of data from surveys conducted among citizens of border areas. The conclusions drawn from the analysis of these studies are intended not only to present the current situation, but also to indicate possible scenarios and systemic changes in the aspect of the migration crisis. The chapter points to the urgent need to manage the migration crisis, taking into account the humanitarian, political and social aspects. Effective solutions in the above area require international cooperation and the development of an appropriate strategy of action at the national and regional level.

Keywords: internal security, Belarus, migration crisis, challenges, threats

Wstęp

Kryzys migracyjny na Białorusi i ogromny napływ nielegalnych imigrantów na granicy polsko-białoruskiej jest szczególnie istotnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Polski i Polaków. Kryzys migracyjny na granicy z Białorusią, trwający od 2021 roku stanowi istotne wyzwani i zagrożenie dla Polski i Unii Europejskiej. Wzrost nielegalnych prób przekroczenia granicy przez migrantów z krajów Bliskiego Wschodu, często organizowany przez władze białoruskie, wywołał napięcie między państwami. Polska władza próbuje stawić czoła trudnościami zarządzania napływem migrantów, jednocześnie próbując utrzymać bezpieczeństwo graniczne.

W celu rozpoczęcia rozważań i analizy kryzysu migracyjnego, fundamentalnym działaniem jest przedstawienie definicji tego zjawiska, a także omówienie i scharakteryzowanie go. W związku z tym, kryzys migracyjny to sytuacja, w której duże grupy ludzi migrują lub uciekają z określonych regionów lub krajów z powodu

różnych czynników, takich jak konflikty zbrojne, prześladowania, biedy, czy zagrożenia życia. Ten rodzaj kryzysu może wywołać znaczne wyzwania zarówno dla krajów, do których migranci zmierzają, jak i dla samych migrantów[1]. Wśród głównych czynników wywołujących kryzys migracyjny wyróżnić można:

- wojny i konflikty zbrojne, które są jednym z atutowych powodów migracji. Ludzie uciekają przed przemocą, zagrożeniem życia oraz zniszczeniem infrastruktury;
- prześladowania, polegające na tym, iż często opuszczają swoje ojczyste kraje ze względu na prześladowania ze strony władz, grup etnicznych czy religijnych;
- bieda i brak perspektyw ekonomicznych, poniekąd znaczna część migracji wynika z ubóstwa, braku możliwości rozwoju ekonomicznego i poszukiwania lepszych warunków życia;
- zmiany klimatyczne, takie jak wzrost poziomu morza, susze, powodzie i inne skutki zmian klimatycznych, które mogą zmuszać ludzi do opuszczania swoich domów;
- niestabilność polityczna państw, która objawia się kryzysami politycznymi, korupcją i brakiem stabilności politycznej w danym regionie[2].

W trakcie kryzysu migracyjnego kraje przyjmujące często stają przed wyzwaniami związanymi z zarządzaniem dużymi strumieniami migrantów, włączając w to kwestie humanitarne, społeczne, gospodarcze i bezpieczeństwo. Warto wspomnieć, iż organizacje międzynarodowe, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz Unia Europejska, często angażują się w pomoc i koordynację działań w odpowiedzi na kryzys migracyjny.

Geneza kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej

W kontekście Polski i Unii Europejskiej, sytuacja związana z migracją na granicy z Białorusią jest problemem od 2021 roku. Wówczas obserwowano intensyfikację ruchu migracyjnego, który był obiektem sporu politycznego między Polską a Białorusią. Jednakże ogólna geneza kryzysu migracyjnego na Białorusi ma

[1] K. Jędrzejczyk-Kuliniak, *Ten inny, obcy, imigrant. Europejska przestrzeń bezpieczeństwa a kryzys migracyjny,* Instytut Bezpieczeństwa Narodowego Wydział Nauk o Bezpieczeństwie Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki, s. 101.

[2] D. Domalewska, M. Żakowska, *Migracje z państw objętych konfliktami zbrojnymi – analiza wypowiedzi parlamentarzystów na Twitterze*, Przegląd Europejski, tom 2019, numer 2, s. 217.

swoje korzenie w szeregu wydarzeń, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. Ogólnie rzecz biorąc, wśród wydarzeń, które znacząco wpłynęły na rozwój kryzysu migracyjnego są:

- szeroko krytykowane przez społeczność międzynarodową wybory prezydenckie na Białorusi w sierpniu 2020 roku, które spowodowały masowe protesty opozycji;
- reelekcja prezydenta Aleksandra Łukaszenki, która została uznana za nielegalną przez partię opozycyjną i wielu obserwatorów międzynarodowych;
- represje wobec opozycji: po zakończeniu wyborów na Białorusi doszło do brutalnej pacyfikacji protestów przez siły bezpieczeństwa, a opozycyjni liderzy byli zmuszani do ucieczki za granicę. Dodatkowo, wielu zwolenników opozycji doświadczało prześladowań ze względu na swoje poglądy polityczne;
- sankcje i reakcje międzynarodowe, które charakteryzowały się tym, iż w odpowiedzi na naruszenia praw człowieka i demokratyczne zasady, Unia Europejska i inne kraje wprowadziły sankcje ekonomiczne przeciwko reżimowi białoruskiemu[3].

Wszystkie powyższe wydarzenia zostały swego rodzaju napędem do wybuchu kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej. Władze Białorusi nie potrafiły pogodzić się zarówno z decyzjami Unii Europejskiej dotyczącymi sankcji, jak i sytuacją, iż mogą przegrać wybory i odejść od władzy. Dodatkowo, ważnym elementem jest kwestia, jaką rolę odgrywa Białoruś w kontekście wojny na Ukrainie. Czy Białoruś również jest stroną konfliktu, czy też zwykłym państwem nie ingerującym w tą kwestię? Autorka artykułu zauważa, iż Białoruś odgrywa ogromną rolę w tym konflikcie. Analizując tą kwestię warto zauważyć, że wcześniejsze zaangażowanie Białorusi w konflikt na wschodnich obszarach Ukrainy miało wpływ na stosunki z Zachodem. Kolejnym czynnikiem jest fakt, iż współczesne napięcia między Rosją a Zachodem, zwłaszcza w kontekście konfliktu na Ukrainie, przyczyniły się do zaostrzenia sytuacji na Białorusi. Fundamentalne znaczenie mają poniekąd również działania odnoszące się do polityka migracyjnej Białorusi, kiedy to Białoruś poprzez zmiany w prawie ułatwiła przemieszczanie się migrantów na swoim terytorium, co stało się jednym z narzędzi presji politycznej wobec Unii Europejskiej. Ponadto, władze Białorusi zostały oskarżone o celowe manipulowanie przepływem migrantów, zwłaszcza z krajów Bliskiego Wschodu, na granice z Polską, Litwą

[3] Z. Śliwa, A. Olech, *Migracje i kryzys na granicy polsko-białoruskiej,* https://ine.org.pl/migracje-i-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej, [dostęp: 27.01.2024].

i Łotwą jako środek presji politycznej na kraje Unii Europejskiej. Łącząc wszystkie wymienione elementy, geneza kryzysu migracyjnego na Białorusi obejmuje szereg czynników politycznych, społecznych i międzynarodowych, które przyczyniły się do wybuchu i eskalacji sytuacji migracyjnej na granicach tego kraju[4].

Czy w związku z kryzysem migracyjnym społeczeństwo czuje się bezpiecznie?

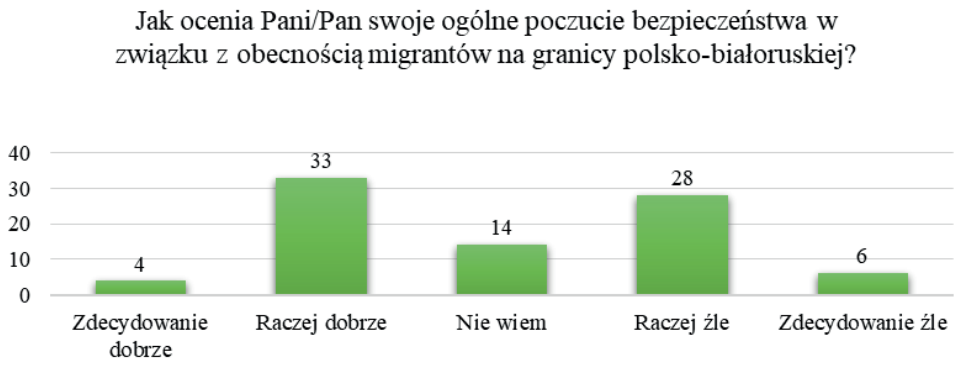
Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej nie dotyczy jedynie ogólnego problemu dla rządów państw takich jak Polska, a zdecydowanie dotyka większości społeczeństwa. W związku z tym to właśnie mieszkańcy Polski, a zwłaszcza mieszkańcy terenów przygranicznych mogą nie czuć się bezpiecznie ze względu na ten kryzys. Z uwagi na brak danych empirycznych dotyczących poziomu poczucia bezpieczeństwa w aspekcie kryzysu migracyjnego, podjęto decyzję o przeprowadzeniu badania, którego celem była próba odpowiedzi na pytanie: *Czy społeczeństwo czuje się bezpiecznie w aspekcie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej?*

W celu udzielenia odpowiedzi na powyższe pytanie, przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców terenów przygranicznych. Uczestnicy ankiety zostali poinformowani, że celem badania jest ocena poziomu poczucia bezpieczeństwa w aspekcie kryzysu migracyjnego. Respondenci wypełnili formularz zawierający 10 zagadnień, a także pomocnicze pytania metryczkowe. W badaniu wzięło udział 85 osób, z czego 48 osób to były kobiety, a 37 osób były płci męskiej. Wśród respondentów 52 osoby zadeklarowało zamieszkanie w mieście, a 33 osoby miejscem zamieszkania wskazały wieś. Największy odsetek respondentów oscylował w wielu 21-30 lat (37 osób), 31-40 lat (23 osoby) i 41-50 lat (19 osób). Największą ilość odpowiedzi udzieliły osoby z wykształceniem wyższym (45 respondentów), średnim (34 respondentów) i zasadniczym zawodowym i branżowym (6 respondentów).

W przeprowadzonym badaniu pierwsze pytanie odnosiło się do własnego, ogólnego poczucia bezpieczeństwa w związku z obecnością migrantów na granicy polsko-białoruskiej. Co ciekawe, w powyższym pytaniu odpowiedzi respondentów były bardzo podzielone. W związku z powyższym, stwierdzić można, iż poczucie

[4] O. Tkachuk, *Znaczenie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej dla polityki imigracyjnej i azylowej Unii Europejskiej,* Wschodnioznawstwo, 16, 2022, s. 106-107.

bezpieczeństwa jednostki w kontekście obecności migrantów na granicy może być subiektywne i zależne od wielu czynników, takich jak indywidualne doświadczenia, przekonania polityczne, informacje medialne, ale także ogólna atmosfera społeczna[5]. Dla wielu osób obecność dużej liczby migrantów na granicy może być źródłem niepokoju i obaw związanych z bezpieczeństwem, zwłaszcza gdy pojawiają się obawy dotyczące naruszeń granic, bezpieczeństwa publicznego czy potencjalnych konfliktów. Z drugiej strony, podejście do tej kwestii może się różnić w zależności od perspektywy. Niektórzy ludzie mogą widzieć potrzebę humanitarnej pomocy dla migrantów i zrozumieć, że są to osoby, które uciekają przed trudnymi warunkami życia lub prześladowaniami.

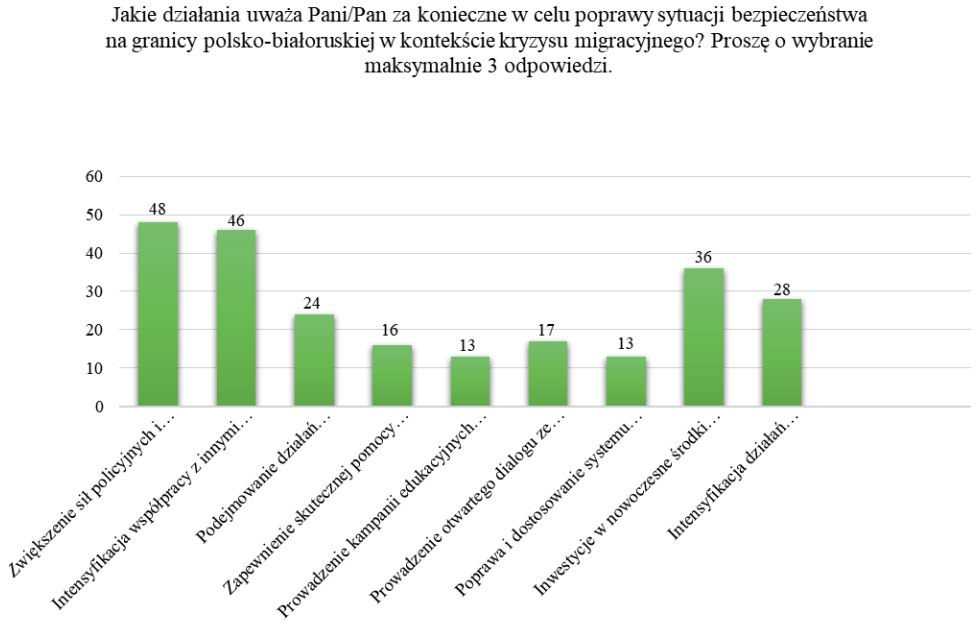
Rysunek 1. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o własnym ogólnym poczuciu bezpieczeństwa w aspekcie kryzysu migracyjnego
Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Kolejne pytanie dotyczyło podejmowanych działań, które respondenci uważają za konieczne w celu poprawy sytuacji na granicy polsko białoruskiej. Z uwidocznionych na poniższym wykresie danych (rysunek 2) wynika, że najwięcej respondentów uważa za najważniejsze działanie zwiększenie sił policyjnych i wojskowych na granicy w celu skuteczniejszego monitorowania i zabezpieczania obszaru przygranicznego, intensyfikację współpracy z innymi krajami europejskimi i organizacjami międzynarodowymi w celu skoordynowanych działań przeciwdziałających nielegalnej migracji, inwestycje w nowoczesne środki techniczne, takie jak drony, kamery termowizyjne czy systemy monitorowania, w celu poprawy nadzoru nad granicą. Uwidocznione jest, że mieszkańcy przede wszystkim skupiają się na

[5] J. Lubimow, *Migracje jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa*, Studia Administracji i Bezpieczeństwa, 2, 2017, s. 45.

swego rodzaju obronie i na bezpieczeństwie swoim i granicy z Białorusią. Najważniejszym czynnikiem poprzez przeprowadzone badanie uwidoczniono nie kwestie społeczne, taka jak polityka azylowa czy też pomoc humanitarna, a czynna obrona granic Polski. Ankietowani mieli do wyboru kilka zaproponowanych działań, takich jak:

- zwiększenie sił policyjnych i wojskowych na granicy w celu skuteczniejszego monitorowania i zabezpieczania obszaru przygranicznego;
- intensyfikacja współpracy z innymi krajami europejskimi i organizacjami międzynarodowymi w celu skoordynowanych działań przeciwdziałających nielegalnej migracji;
- podejmowanie działań dyplomatycznych wobec Białorusi w celu rozwiązania kryzysu migracyjnego i zapobieżenia nadużywaniu sytuacji przez rząd białoruski;
- zapewnienie skutecznej pomocy humanitarnej dla migrantów, którzy znajdują się w trudnej sytuacji, jednocześnie respektując przepisy prawa międzynarodowego dotyczące praw człowieka;
- prowadzenie kampanii edukacyjnych w społeczeństwie, aby zwiększyć świadomość na temat sytuacji migracyjnej, zrozumienie praw człowieka i konsekwencji nielegalnych działań na granicy;
- prowadzenie otwartego dialogu ze społeczeństwem, aby zrozumieć obawy i oczekiwania ludzi, jednocześnie informując ich na temat podejmowanych działań w celu poprawy bezpieczeństwa;
- poprawa i dostosowanie systemu azylowego, aby skuteczniej identyfikować osoby wymagające ochrony międzynarodowej oraz przyspieszenie procesów rozpatrywania wniosków o azyl;
- inwestycje w nowoczesne środki techniczne, takie jak drony, kamery termowizyjne czy systemy monitorowania, w celu poprawy nadzoru nad granicą;
- intensyfikacja działań antyprzemytowych, w tym ścisła współpraca z organami ścigania i organami porządkowymi, aby skutecznie przeciwdziałać nielegalnej działalności.

Rysunek 2. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie dotyczące działań koniecznych w celu poprawy bezpieczeństwa na granicy

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Trzecie z kolei pytanie dotyczyło opinii na temat działalności rządu Polski, a konkretnie czy jego działania są wystarczające w zakresie utrzymania bezpieczeństwa na granicy. Według większości respondentów rząd Polski podejmuje wystarczające kroki w celu zabezpieczenia granicy przed nielegalnymi migracjami. Władze podejmują różne środki w celu zabezpieczenia granicy polsko-białoruskiej przed nielegalnymi migracjami, takie jak zwiększenie obecności sił wojskowych i straży granicznej, budowa infrastruktury zabezpieczającej oraz współpraca z innymi krajami Unii Europejskiej. Jednakże, skuteczność tych działań i ich zgodność z prawem międzynarodowym, zwłaszcza w kontekście humanitarnych aspektów kryzysu migracyjnego, są tematem głębokiej dyskusji. W opinii autora artykułu osoby krytykujące działania rządu podnoszą kwestie związane z poszanowaniem praw człowieka, warunkami humanitarnymi dla migrantów oraz transparentnością działań na granicy. Z kolei zwolennicy tych działań argumentują, że są one niezbędne do utrzymania porządku i bezpieczeństwa na granicy, zwłaszcza w kontekście manipulacji migracyjnej ze strony Białorusi.

Rysunek 3. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie odnośnie do działań rządu
Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu było zebraniem opinii dotyczących współpracy rządu polskiego z innymi krajami europejskimi. Wśród respondentów zwrócono uwagę, iż większa ich część uważa, że jest to element kluczowy w kontekście omawianego kryzysu. Warto wyróżnić kilka czynników, które mają fundamentalny wpływ na kryzys i jego znaczenie w przestrzeni międzynarodowej. Pierwszym z nich jest wspólna odpowiedzialność państw. Kryzys migracyjny ma wymiar transgraniczny, a migranci przemieszczają się przez różne kraje, dlatego też współpraca jest niezbędna, aby skutecznie zarządzać sytuacją. Wspólne podejście pozwala na wspólną odpowiedzialność i rozwiązania, zamiast pozostawiania jednego kraju samemu sobie w radzeniu sobie z wyzwaniami. Kolejnym czynnikiem jest współdziałanie w zakresie bezpieczeństwa, które umożliwia współpraca międzynarodowa.

Dzięki wspólnym wysiłkom kraje mogą efektywniej monitorować i kontrolować przepływ migrantów, zwłaszcza w kontekście ewentualnych działań prowokacyjnych innych państw. Ważna kwestią jest także wspólnie założona strategia i koordynacja podejmowanych działań w celu zarządzania kryzysem. Wspólnie ustalone plany, wymiana informacji oraz zorganizowane działania mogą prowadzić do bardziej zrównoważonych i skutecznych rozwiązań. Dodatkowo, współpraca na poziomie europejskim odzwierciedla zasadę solidarności między państwami członkowskimi Unii Europejskiej. W obliczu kryzysu migracyjnego państwa mogą udzielać sobie nawzajem wsparcia, dzielić odpowiedzialność za przyjmowanie uchodźców oraz wspólnie działać w celu łagodzenia skutków kryzysu. Ostatni, ale równie ważnym czynnikiem są wspólne działania humanitarne. Współpraca międzynarodowa pozwala na skoordynowane działania w zakresie pomocy humanitarnej dla migrantów, a kraje mogą razem pracować nad zapewnieniem godziwych warunków dla

uchodźców, dostępu do podstawowych potrzeb oraz przeciwdziałaniu naruszeniom praw człowieka[6].

Rysunek 4. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o skuteczności współpracy międzynarodowej

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Powszechnie wiadomym jest, że media stanowią „czwartą władzą". W związku z tym, została podjęta próba uzyskania odpowiedzi dotyczącej kwestii mediów w aspekcie kryzysu migracyjnego. Według autorki, media odgrywają istotną rolę w powyższym problemie. Co ciekawe, wśród respondentów większa część uważa, że media nie informują adekwatnie społeczeństwa o sytuacji na granicy, a także jej wpływu na bezpieczeństwo mieszkańców. Oczywistym jest, że ocenianie adekwatności informowania przez media jest zawsze subiektywne i zależy od wielu czynników, takich jak źródło informacji, różnice w perspektywach czy uprzedzenia indywidualne. Adekwatność informowania przez media zależy od ich zdolności do dostarczenia zrównoważonej, rzetelnej i kontekstowej informacji. W przypadku kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej, ważne jest, aby media skupiły się nie tylko na relacjonowaniu faktów, ale również na dostarczaniu pełniejszego zrozumienia sytuacji, uwzględniając różnorodne perspektywy[7].

[6] R. Rydzewski, *„Kryzys migracyjny" - antropologiczne studium przypadku serbskiej części szlaku bałkańskiego,* https://repozytorium.amu.edu.pl/items/b2e6aff0-1a50-40a5-b164-cf9df87f2162, [dostęp: 27.01.2025].

[7] A. Wawrzusiszyn, *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski,* Nowa Polityka Wschodnia, 2022, nr 2(33), s. 61.

Rysunek 5. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o adekwatności informacji medialnych dotyczących kryzysu migracyjnego

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Kolejnym ważnym aspektem jest działalność lokalnych społeczności i społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa na granicy polsko-białoruskiej. Podczas badania ankietowani zostali zapytani, jakie ich zdaniem działania powinny zostać podjęte przez lokalną społeczność w zakresie bezpieczeństwa granicznego. Wśród przykładów odpowiedzi respondenci mieli do wyboru:

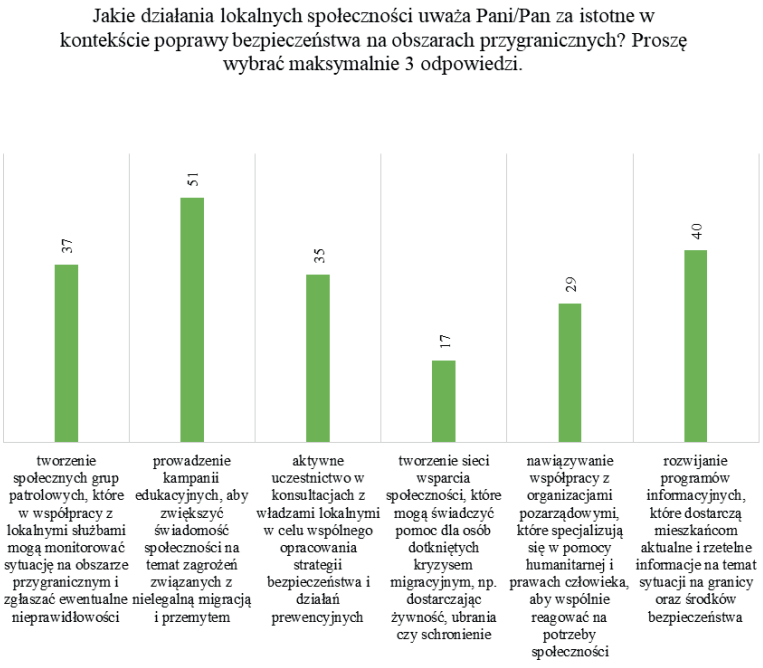
- tworzenie społecznych grup patrolowych, które w współpracy z lokalnymi służbami mogą monitorować sytuację na obszarze przygranicznym i zgłaszać ewentualne nieprawidłowości,
- prowadzenie kampanii edukacyjnych, aby zwiększyć świadomość społeczności na temat zagrożeń związanych z nielegalną migracją i przemytem,
- aktywne uczestnictwo w konsultacjach z władzami lokalnymi w celu wspólnego opracowania strategii bezpieczeństwa i działań prewencyjnych,
- tworzenie sieci wsparcia społeczności, które mogą świadczyć pomoc dla osób dotkniętych kryzysem migracyjnym, np. dostarczając żywność, ubrania czy schronienie,
- nawiązywanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, które specjalizują się w pomocy humanitarnej i prawach człowieka, aby wspólnie reagować na potrzeby społeczności,
- rozwijanie programów informacyjnych, które dostarczą mieszkańcom aktualne i rzetelne informacje na temat sytuacji na granicy oraz środków bezpieczeństwa.

Podczas badania uwidoczniono, że najwięcej odpowiedzi otrzymały działania takie jak:

- *prowadzenie kampanii edukacyjnych, aby zwiększyć świadomość społeczności na temat zagrożeń związanych z nielegalną migracją i przemytem* – jest ona kluczowa, aby przełamywać stereotypy i promować zrozumienie

między różnymi grupami społecznymi. Poprawa świadomości na temat przyczyn migracji oraz korzyści płynących z różnorodności może przyczynić się do budowy bardziej otwartego i tolerancyjnego społeczeństwa;

– *rozwijanie programów informacyjnych, które dostarczą mieszkańcom aktualne i rzetelne informacje na temat sytuacji na granicy oraz środków bezpieczeństwa* - jest ono istotne, ponieważ umożliwia to budowanie zaufania między różnymi grupami społecznymi. Otwarta komunikacja może pomóc w identyfikowaniu wspólnych celów, rozwiązywaniu konfliktów oraz wspieraniu integracji migrantów w społeczności lokalnej;
– *tworzenie społecznych grup patrolowych, które w współpracy z lokalnymi służbami mogą monitorować sytuację na obszarze przygranicznym i zgłaszać ewentualne nieprawidłowości* – ma fundamentalne znaczenie, ponieważ te instytucje mogą działać jako ważne ogniwo w kreowaniu skutecznych programów i działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa na obszarach przygranicznych. Lokalne społeczności, będąc bezpośrednio zaangażowanymi w proces, mają unikalne perspektywy i doświadczenia, które mogą być wykorzystane do skutecznego rozwiązania problemów.

Rysunek 6. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o zaproponowanych działaniach przez lokalne społeczności

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Rząd Białorusi, pod kierownictwem prezydenta Aleksandra Łukaszenki, jest kluczowym graczem w kształtowaniu sytuacji migracyjnej na granicy z Białorusią. Decyzje białoruskiego rządu, takie jak ułatwianie przemieszczania się migrantów na granicę, są istotnym elementem kryzysu. Dodatkowo, aby zrozumieć konspekt kryzysu migracyjnego, warto odnieść się również do wpływu Federacji Rosyjskiej na omawiany kryzys. Polityka Rosji może być jednym z czynników wpływających na kryzys migracyjny, ale sama sytuacja jest bardziej złożona.

Poniżej znajduje się kilka aspektów, które warto rozważyć. Przede wszystkim Białoruś utrzymuje tradycyjnie bliskie stosunki z Rosją, ale sytuacja ta może być wynikiem nie tylko bezpośredniego wpływu Rosji, ale również działań podejmowanych niezależnie przez rząd Białorusi. Dodatkowo, stosunki między Rosją a Unią Europejską oraz kwestie geopolityczne i bezpieczeństwa w regionie mogą wpływać na sytuację na granicy z Białorusią. Skomplikowane relacje międzynarodowe mają swoje odzwierciedlenie w różnych aspektach sytuacji migracyjnej. Ważnym elementem jest również fakt, że Białoruś jest oskarżana o celowe używanie migrantów jako narzędzia politycznego nacisku na Polskę i Unię Europejską w odpowiedzi na nałożone sankcje. Sytuacja na granicy z Białorusią jest rezultatem złożonych relacji międzynarodowych, a polityka różnych aktorów odgrywa swoją rolę. Oceniając wpływ Rosji na kryzys migracyjny, trzeba uwzględnić również działania Białorusi oraz kontekst geopolityczny regionu. Skomplikowana sytuacja wymaga analizy wielu aspektów, a jednoznaczne przypisanie winy lub odpowiedzialności jednemu krajowi może być trudne. Podczas przeprowadzonego badania warto zaznaczyć, iż ponad 80% uważa, że kryzys migracyjny jest poniekąd spowodowany polityką Rosji[8].

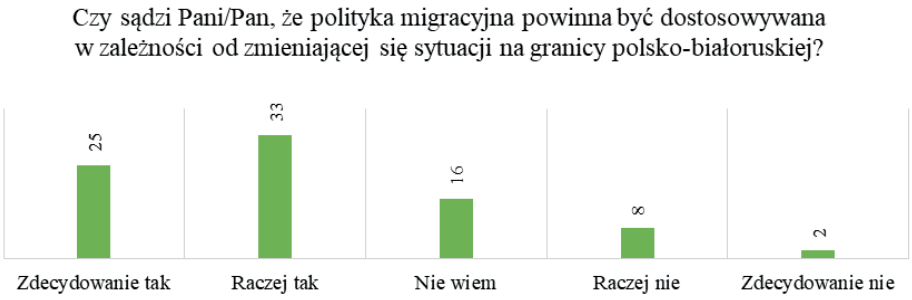

Rysunek 7. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie dotyczących wpływu polityku Rosji na kryzys migracyjny

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

[8] E. Mironowicz, *Sojusz interesów. Stosunki białorusko-rosyjskie 1991-2014*, Instytut Historii i Nauk Politycznych UwB, s. 141.

Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców terenów przygranicznych jest polityka migracyjna Polski. W związku z tym ankietowani zostali zapytani, czy polityka migracyjna powinna być dostosowywana do zmieniającej się sytuacji na granicy. Sytuacja migracyjna na granicy polsko-białoruskiej jest zjawiskiem dynamicznym, które może ulegać szybkim zmianom w odpowiedzi na różne czynniki, takie jak działania rządów, zmiany polityczne czy kryzysy humanitarne. Elastyczność polityki migracyjnej pozwala na skuteczne reagowanie na te zmiany. Elastyczna polityka migracyjna umożliwia skuteczniejsze zapobieganie potencjalnym manipulacjom i nadużyciom ze strony innych krajów, takich jak Białoruś, które mogą próbować wykorzystać sytuację migracyjną w celach politycznych. Dostosowywanie polityki do zmieniającej się rzeczywistości może pomóc w skuteczniejszym radzeniu sobie z tego rodzaju wyzwaniami. Dostosowywanie polityki migracyjnej w oparciu o aktualne informacje i analizy pozwala na utrzymanie zrównoważonego podejścia, uwzględniającego aspekty humanitarne, prawa człowieka oraz bezpieczeństwo granic[9].

Rysunek 8. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o elastyczności polityki migracyjnej

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Fundamentalne znaczenie przy współczesnym kryzysie migracyjnym ma również zaufanie społeczeństwa do instytucji publicznych. W celu ukazania, czy według ankietowanych również ma to jakiekolwiek znaczenie, podjęto próbę otrzymania odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa Pani/Pan, że obecny kryzys migracyjny wpływa na zaufanie do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo kraju?* Zaskakująco w tym przypadku okazało się zdanie respondentów na powyższe

[9] S. Łodziński, M. Szonert, *Polityka migracyjna „bez polityki". Antynomie tworzenia polityki migracyjnej w Polsce w okresie 2016-2022,* CMR Working Papers, 130/188, Warszawa 2023, s. 14.

pytanie – ani jedna osoba nie twierdzi, że kryzys zdecydowanie nie wpływa na zaufanie do instytucji.

Z jednej strony, skomplikowana sytuacja migracyjna na granicy polsko-białoruskiej, zwłaszcza w kontekście manipulacji politycznej i napięć międzynarodowych, może sprawić, że niektórzy obywatele będą oczekiwali skuteczniejszych działań ze strony instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.

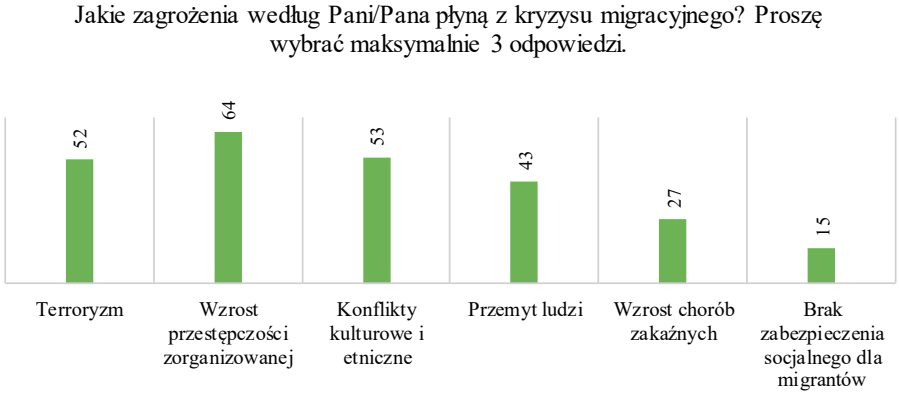
Z drugiej strony, rozwiązanie kryzysu migracyjnego wymaga złożonych działań, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Wielozadaniowe i trudne do przewidzenia wyzwania mogą wpłynąć na postrzeganie skuteczności działań instytucji.

Rysunek 9. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie o wpływ kryzysu na zaufanie do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo
Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Kryzys migracyjny niesie ze sobą wiele zagrożeń. Nie tylko chodzi tu o zagrożenie terytorium, czy też zagrożenie pokoju międzynarodowego, ale także niebezpieczeństwa dotykające społeczność lokalną, a zwłaszcza mieszkańców terenów przygranicznych. Bezpieczeństwo granic i porządek publiczny są kluczowymi aspektami, które mogą być zagrożone w wyniku kryzysu migracyjnego. Wzmożony napływ osób może sprawić, że kontrola granic staje się trudniejsza, co może prowadzić do sytuacji niebezpiecznych dla lokalnych społeczności. Wzrost przestępczości i terroryzm jest równie istotnym zagrożeniem, szczególnie w kontekście niestabilnych warunków, w jakich niektórzy migranci mogą przebywać. Zagrożenia dla zdrowia publicznego mogą rozprzestrzeniać się na obszarze lokalnym i mieć poważne konsekwencje dla społeczeństwa. Wreszcie, konflikty kulturowe i etniczne mogą prowadzić do podziałów w społeczeństwie, co z kolei może wpływać na ogólną stabilność i funkcjonowanie państwa. W przeprowadzonym badaniu respondenci mieli za zadanie wskazać 3 najważniejsze według nich zagrożenia, które może powodować kryzys migracyjny. Wśród powyższych respondenci mieli do wyboru zagrożenia takie jak terroryzm, wzrost przestępczości zorganizowanej,

konflikty kulturowe i etniczne, przemyt ludzi, wzrost chorób zakaźnych i brak zabezpieczenie socjalnego dla migrantów[10].

Rysunek 10. Odsetek badanych odpowiadających na pytanie dotyczące zagrożeń ze strony migrantów

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Poprzez przeprowadzenie powyższego badania udało się uzyskać wiele odpowiedzi na temat poczucia szeroko rozumianego bezpieczeństwa społeczności lokalnej terenów przygranicznych. Zwrócono uwagę, że migranci stanowią swego rodzaju zagrożenie dla społeczeństwa polskiego, jednakże warto zwrócić uwagę, że to też są ludzie i powinni być traktowani w sposób humanitarny, zgodnie z zapisami chociażby Konwencji Genewskiej.

Propozycje zmian

W kontekście kryzysu migracyjnego z Białorusi, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wymaga specyficznych działań, uwzględniających zarówno bezpieczeństwo graniczne, jak i aspekty społeczne. Wśród przykładów działań, które mogą przyczynić się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa są:

1. Wzmocnienie kontroli granicznej, która polegałaby na zwiększeniu obecności służb granicznych i innych agencji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo

[10] K. Orzech, *Zagrożenia dla Polski kreowane przez Republikę Białorusi w kontekście sytuacji kryzysowej na granicy polsko-białoruskiej,* Studia Bezpieczeństwa Narodowego, 22, 2021, s. 63-64.

granic, szczególnie w obszarach uznawanych za bardziej narażone na nielegalne przekroczenia granic.
2. Rozbudowa Infrastruktury Granicznej, a przede wszystkim inwestycje w nowoczesną infrastrukturę graniczną, w tym kamery monitoringu, sensory ruchu i inne technologie wspomagające monitorowanie i kontrolę nad ruchem granicznym.
3. Współpraca z organizacjami bezpieczeństwa publicznego, a zwłaszcza nawiązanie współpracy z lokalnymi organizacjami zajmującymi się bezpieczeństwem publicznym, takimi jak straż miejska czy ochotnicze patrolowanie, w celu zwiększenia obecności i monitorowania w obszarach miejskich.
4. Komunikacja i edukacja społeczności, w skład czego wchodzą między innymi organizowanie kampanii informacyjnych i edukacyjnych skierowanych do społeczności lokalnej, aby dostarczyć rzetelne informacje na temat sytuacji migracyjnej, przeciwdziałać dezinformacji i uświadamiać mieszkańcom bezpieczeństwo działań podjętych przez władze.
5. Wsparcie dla organizacji społecznych, gdyż to właśnie wspieranie lokalnych organizacji społecznych, które angażują się w pomoc migrantom oraz podejmują działania na rzecz integracji społeczności lokalnej może przyczynić się do zrozumienia i akceptacji zmian w otoczeniu.
6. Zwiększenie dostępu do pomocy psychologicznej, zwłaszcza zapewnienie dostępu do usług wsparcia psychologicznego dla mieszkańców, a szczególnie tych, którzy mogą odczuwać stres lub niepewność związane z kryzysem migracyjnym.
7. Skuteczna komunikacja rządowa, a w szczególności ustabilizowanie skutecznej komunikacji ze strony rządu, w celu informowania mieszkańców o działaniach p dejmowanych w odpowiedzi na kryzys migracyjny.

Przyjęcie holistycznego podejścia, które uwzględnia zarówno aspekty bezpieczeństwa granicznego, jak i społeczne, jest kluczowe dla skutecznego zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców w obliczu kryzysu migracyjnego.

W jaki sposób rozwiązać kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej?

Zakończenie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej wymaga kompleksowego podejścia i współpracy na różnych szczeblach: krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Jednym z aspektów, które można by było kontynuować jest aktywna dyplomacja i współpraca międzynarodowa są kluczowe. Dialog między krajami europejskimi, Unią Europejską, Białorusią i Rosją może przyczynić

się do znalezienia trwałego rozwiązania kryzysu migracyjnego. Skoordynowane działania na szczeblu międzynarodowym mogą zmniejszyć napięcia i przeciwdziałać manipulacjom politycznym.

Kolejnym fundamentalnym działaniem jest wzmacnianie granic i zabezpieczenie infrastruktury krytycznej. Wzmocnienie granic, zarówno przez zwiększenie obecności sił granicznych, jak i inwestycje w technologie monitoringu, może pomóc w skutecznym kontrolowaniu przemieszczania się migrantów. Równocześnie ważne jest, aby zabezpieczyć infrastrukturę graniczną w celu utrudnienia nielegalnych przekroczeń.

Na podstawie przeprowadzonego badania warto zauważyć, że szczególnie ważną rolę w kryzysie migracyjnym odgrywa społeczeństwo. W związku z tym bardzo istotne jest wsparcie dla lokalnych społeczności i organizacji pozarządowych. Lokalne społeczności i organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w reagowaniu na kryzys. Zapewnienie wsparcia dla tych podmiotów może pomóc w zminimalizowaniu negatywnych skutków kryzysu dla mieszkańców obszarów przygranicznych oraz migrantów.

Wśród działań, które można podjąć w celu zażegnania kryzysu migracyjnego są również rozwiązania tzw. Długoterminowe. Inwestycje w rozwiązania długoterminowe, takie jak pomoc rozwojowa dla krajów źródłowych migracji, mogą przyczynić się do adresowania korzeni problemu. Wspieranie stabilności politycznej, społeczno-gospodarczej i zapewnianie perspektyw ekonomicznych w krajach źródłowych migracji może zmniejszyć presję migracyjną.

Ostatnią kwestią jest wzmocnienie środków kontroli informacji. Działania zmierzające do zwiększenia kontroli nad przekazem informacyjnym, zwłaszcza w kontekście mediów społecznościowych, mogą przeciwdziałać manipulacjom i dezinformacji związanej z kryzysem migracyjnym.

Warto zauważyć, że skuteczne rozwiązanie kryzysu migracyjnego będzie wymagało współpracy wielu stron i uwzględnienia różnorodnych aspektów problemu. Zaproponowane rozwiązania powinny być również dostosowane do zmieniającej się sytuacji i potrzeb społeczności lokalnych.

Zarządzanie kryzysowe w aspekcie kryzysu migracyjnego

Zarządzanie kryzysowe w kontekście kryzysu migracyjnego stanowi złożony proces, obejmujący koordynację działań instytucji państwowych, służb publicznych, organizacji międzynarodowych oraz społeczności lokalnych w celu skutecznego reagowania na dynamicznie zmieniającą się sytuację. Priorytetowym elementem

tego procesu jest szybka i precyzyjna ocena skali kryzysu, uwzględniająca liczbę migrantów, ich potrzeby, stan infrastruktury granicznej oraz ogólną sytuację humanitarną. Trafna diagnoza umożliwia podejmowanie adekwatnych działań i alokację niezbędnych zasobów.

Istotnym aspektem zarządzania jest efektywna koordynacja działań różnych podmiotów zaangażowanych w proces, obejmująca służby graniczne, organy bezpieczeństwa, instytucje medyczne, organizacje pozarządowe oraz administrację lokalną. Wymiana informacji i współpraca pomiędzy tymi podmiotami mają strategiczne znaczenie dla efektywności podejmowanych działań. Równocześnie zapewnienie bezpieczeństwa granicznego stanowi priorytet w sytuacji kryzysowej. Wymaga to wdrożenia odpowiednich środków, takich jak zwiększenie obecności służb porządkowych, wykorzystanie nowoczesnych technologii monitorujących oraz rozwój infrastruktury granicznej.

Zarządzanie kryzysem migracyjnym wiąże się również z koniecznością wdrażania działań humanitarnych, mających na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb migrantów. Zapewnienie schronienia, żywności oraz dostępu do opieki medycznej staje się nieodzownym elementem odpowiedzi na sytuacje nagłe. Działania te wymagają skoordynowanej współpracy między instytucjami państwowymi a organizacjami humanitarnymi.

Istotnym narzędziem w procesie zarządzania jest także dyplomacja, która umożliwia dialog z państwami będącymi źródłem migracji oraz koordynację międzynarodowych działań zmierzających do rozwiązywania konfliktów i łagodzenia przyczyn migracji. Współpraca międzynarodowa pozwala na wypracowanie długoterminowych strategii minimalizujących skutki kryzysu.

Równolegle, ważną rolę odgrywają działania edukacyjne i komunikacyjne, które mogą przyczynić się do zwiększenia świadomości społecznej na temat przyczyn migracji, praw i obowiązków migrantów oraz mechanizmów wsparcia, co w konsekwencji sprzyja ograniczeniu napięć społecznych.

Dynamiczny charakter kryzysu migracyjnego wymaga bieżącego monitorowania sytuacji i elastycznego dostosowywania działań do zmieniających się warunków. Gotowość do reagowania na nowe wyzwania jest nieodzownym elementem skutecznej strategii zarządzania. Jednocześnie konieczne jest uwzględnienie długofalowych, zrównoważonych rozwiązań, obejmujących działania rozwojowe na rzecz krajów pochodzenia migrantów, integrację społeczności lokalnych oraz wzmacnianie stabilności politycznej i gospodarczej.

Skuteczność zarządzania kryzysem migracyjnym zależy od systemowego podejścia, obejmującego zarówno działania doraźne, jak i strategie długoterminowe.

Newralgiczne znaczenie ma tu spójność polityki państwowej, sprawność instytucji oraz współpraca międzynarodowa, które pozwalają na efektywne przeciwdziałanie negatywnym skutkom migracji oraz minimalizowanie ryzyka eskalacji kryzysu.

Podsumowanie

Podsumowując, warto zwrócić uwagę na kilka kluczowych punktów. Przede wszystkim Kryzys migracyjny na granicy z Białorusią stanowi znaczące wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski. Jak wynika z przeprowadzonych badań, społeczeństwo nie czuje się bezpiecznie ze względu na kryzys migracyjny. Kryzys migracyjny ma głębokie korzenie w polityce Białorusi oraz geopolitycznych napięciach w regionie. Skutki tego kryzysu dla Polski obejmują zarówno bezpieczeństwo graniczne, jak i potencjalne wyzwania społeczne i polityczne. Podjęte przez Polskę działania, wzmocnienie granic, działania policyjne i współpraca z partnerami europejskimi są istotnymi elementami reakcji na kryzys. Niemniej jednak, istnieje potrzeba zrównoważonego podejścia, obejmującego zarówno natychmiastowe środki zaradcze, jak i inwestycje w rozwiązania długoterminowe.

Współpraca międzynarodowa została uznana za kluczową w poszukiwaniu trwałych rozwiązań. Dialog z krajami regionu, Unią Europejską, a także rozwijanie relacji dyplomatycznych stanowią istotne elementy tego procesu.

Podkreślić należy, jak wynika z badań, iż ważne jest zrozumienie roli społeczeństwa i mediów w kształtowaniu narracji na temat kryzysu migracyjnego. Edukacja, walka z dezinformacją i wspieranie działań humanitarnych mają kluczowe znaczenie dla skutecznego zarządzania sytuacją. Dzięki współpracy i skoordynowanym działaniom państwo może skutecznie zmierzyć się z tym wyzwaniem. Warto pamiętać, że kompleksowość kryzysu wymaga elastycznego podejścia, dialogu międzynarodowego i zaangażowania społeczeństwa. Państwo i społeczeństwo wspólnie mogą dążyć do zrównoważonych i efektywnych rozwiązań.

Literatura

1. Domalewska D., Żakowska M., *Migracje z państw objętych konfliktami zbrojnymi – analiza wypowiedzi parlamentarzystów na Twitterze*, Przegląd Europejski, tom 2019, numer 2.
2. Jędrzejczyk-Kuliniak K., *Ten inny, obcy, imigrant. Europejska przestrzeń bezpieczeństwa a kryzys migracyjny,* Instytut Bezpieczeństwa Narodowego Wydział Nauk

o Bezpieczeństwie Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.
3. Lubimow J., *Migracje jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa*, Studia Administracji i Bezpieczeństwa, 2, 2017, s. 45-52.
4. Łodziński S., Szonert M., *Polityka migracyjna "bez polityki". Antynomie tworzenia polityki migracyjnej w Polsce w okresie 2016-2022,* CMR Working Papers, 130/188, Warszawa 2023.
5. Mironowicz E., *Sojusz interesów. Stosunki białorusko-rosyjskie 1991-2014*, Instytut Historii i Nauk Politycznych UwB.
6. Orzech K., *Zagrożenia dla Polski kreowane przez Republikę Białorusi w kontekście sytuacji kryzysowej na granicy polsko-białoruskiej,* Studia Bezpieczeństwa Narodowego, 22, 2021.
7. Rydzewski R., „*Kryzys migracyjny" - antropologiczne studium przypadku serbskiej części szlaku bałkańskiego,* https://repozytorium.amu.edu.pl/items/b2e6aff0-1a50-40a-5-b164-cf9df87f2162, [dostęp: 27.01.2024].
8. Śliwa Z., Olech A., *Migracje i kryzys na granicy polsko-białoruskiej,* https://ine.org.pl/migracje-i-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej/, [dostęp: 27.01.2024].
9. Tkachuk O., *Znaczenie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej dla polityki imigracyjnej i azylowej Unii Europejskiej,* Wschodnioznawstwo, 16/2022.
10. Walczak W., *Zarządzanie kryzysowe − rola i zadania organów administracji państwowej*, Seria SWSPiZ w Łodzi: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ i ZARZĄDZANIE, Tom X – Zeszyt 8 – 2009.
11. Wawrzusiszyn A., *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski,* Nowa Polityka Wschodnia 2022, nr 2(33).